

Stosując ten sposób, należy zwracać szczególną uwagę na to, aby woltomierz był przyłączony dokładnie na końcach oporu x ; aby osiągnąć ten cel, prąd do oporu x doprowadza się za pomocą osobnych zacisków.

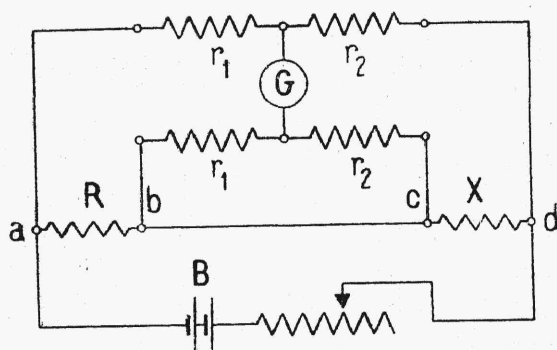
Przy pomiarach bardzo dokładnych, prąd i napięcie mierzy się sposobem kompensacyjnym; prąd przez mierzenie napięcia na oporze wiadomym, a napięcie wprost, przyłączając układ kompensacyjny do punktów c i d .*)

Jeżeli oporność woltomierza jest dużą, a nie zależy na zbyt wielkiej dokładności pomiarów, to można $\frac{V}{r}$ opuścić wobec J i wtedy:

$$x = \frac{V}{J}.$$

64. Podwójny mostek Thomsona.

Do mierzenia małych oporności stosuje się również układ przyrządów znany pod nazwą podwójnego mostku Thomsona.

Rys. 131. Układ połączeń podwójnego mostku Thomsona.

Dla porównania dwóch oporów X i R (rys. 131), przepuszczamy przez te opory prąd z baterji B . Końcówki a i d łączą się pomiędzy sobą przez opory r_1 i r_2 , i końcówki b i c również przez opory takie same r_1 i r_2 , poza tem włącza się galwanometr G tak, jak to wskazano na rysunku.

Stosunek oporności oporów r_1 i r_2 łatwo dobrać taki, aby prąd w galwanometrze był równy zeru, wtedy poten-

cjały w tych punktach, gdzie jest przyłączony galwanometr, będą sobie równe.

Oznaczamy potencjały na końcówkach galwanometru przez V , a w punktach a, b, c, d , przez V_a, V_b, V_c, V_d , natężenie prądu w obwodzie a, r_1, r_2, d przez i_1 , a w obwodzie b, r_1, r_2, c przez i_2 . Na zasadzie prawa Ohma mamy równania:

$$V_a - V = i_1 \cdot r_1$$

$$V_b - V = i_2 \cdot r_1,$$

skąd:

$$V_a - V_b = (i_1 - i_2) \cdot r_1 \quad \dots \quad (a).$$

Z drugiej strony:

$$V - V_d = i_1 \cdot r_2$$

$$V - V_c = i_2 \cdot r_2,$$

*) Patrz rozdział IV.

skąd:

$$V_c - V_d = (i_1 - i_2) \cdot r_2 \dots \dots \dots (b).$$

Dzieląc równania (b) i (a) jedno przez drugie otrzymamy:

$$\frac{V_c - V_d}{V_a - V_b} = \frac{r_2}{r_1}.$$

Z układu połączeń, wskazanych na rys. 131, widzimy, że jeżeli w galwanometrze prąd równa się zeru, to w oporach R i X natężenie prądu jest jednakowe; oporności tych oporów mają się zatem do siebie, jak spadek potencjału w tych oporach. Wobec tego z ostatniego równania wynika, że:

$$\frac{X}{R} = \frac{r_2}{r_1},$$

skąd:

$$X = R \cdot \frac{r_2}{r_1}.$$

Przy stosowaniu tego sposobu mierzenia oporności należy zwracać uwagę, by opory r_1 i r_2 wynosiły kilkaset, a conajmniej kilkadziesiąt omów, a to w celu uniknięcia wpływu oporności w miejscach przytwierdzenia drutów, jak również wpływu oporności drutów połączeniowych.

65. Mostek Wheatstone'a.

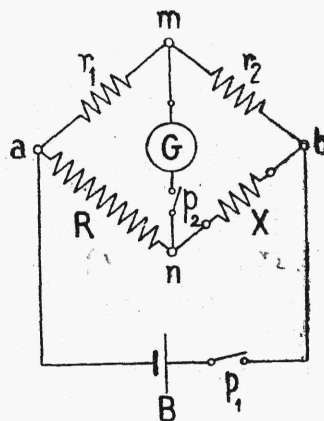
Do mierzenia oporów średnich od jednego do stu tysięcy omów najwłaściwszy jest układ przyrządów znany pod nazwą mostku Wheatstone'a.

Układ ten, wskazany na rys. 132, stanowią cztery opory: r_1 , r_2 , R i X , galwanometr G i bateria B . Opór R jest znany, co do oporów r_1 i r_2 , to wystarczy wiedzieć jaki jest stosunek ich oporności. Chcąc wybrać opory najodpowiedniejsze, należy znać wartość oporu X chociażby w przybliżeniu.

Opory r_1 , r_2 i R dobieramy w ten sposób, aby prąd w galwanometrze równał się zeru, wtedy potencjały w punktach m i n będą jednakowe. Oznaczmy je przez V , a potencjały w punktach a i b przez V_a i V_b , prądy zaś obwodach amb i anb , przez i_1 i i_2 .

Wtedy na podstawie prawa Ohma wypadnie, że:

$$\begin{aligned} V_a - V &= i_1 \cdot r_1, \\ V_a - V &= i_2 \cdot R, \end{aligned}$$

Rys. 132. Układ połączeń mostku Wheatstone'a.